

שמעתא אליבא דהלכתא

גליז' ש"כ - פרשת לך לך - תשע"ח - קהילת הניכי הישיבות, רמות ב' ש"ס

פניני הלכה

מעשר ראשון בזה"ז האם אפשר לתנו לכהן

איתא ב**כתובות** (כז.) - תניא ר"ש בן אלעזר אומר כשם שתרומה חזקה לכהונה כך מעשר ראשון חזקה לכהונה וכו'. ומקשינן מעשר ראשון דלוי הוא. ופרקינן כר"א בן עזריה דתניא תרומה לכהן מעשר ראשון ללוי דברי ר"ע, ר"א בן עזריה אומר מעשר ראשון אף לכהן. ומקשינן אימור דאמר ר"א בן עזריה אף לכהן, לכהן ולא ללוי מי אמר. ופרקינן אין בתר דקנסיננהו עזרא.

ופירשו **התוס'** (שם ד"ה אין בתר דקנסיננהו) - דלר"ע דקודם קנסא הוי דוקא ללוי בתר קנסא אף לכהנים, אבל לר"א בן עזריה דמקמי קנסא הוי אף לכהן בתר קנסא הוי לכהן דוקא. ע"ש.

ועיינן **בטור** (יו"ד סי' של"א) שכתב לדינא דמעשר ראשון יתנו לכהן או ללוי. וביאר **הב"י** טעמו דס"ל כפירוש התוס', וכיון דקמ"ל דהל' כר"ע מחברו (כתובות פד.) אי"כ יתנו לכהן או ללוי.

אך **הרמב"ם** כתב בריש הל' מעשר (פ"א ה"א) - אחר שמפריש תרומה גדולה מפריש אחד מעשרה מן הנשאר וזה הוא הנקרא מעשר ראשון ובו נאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' וגו'. והמעשר הזה ללויים זכרים ונקבות שנאמר ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה.

ובהמשך דבריו שם (ה"ד) כתב - ועזרא קנס את הלויים **בזמנו** שלא יתנו להן מעשר ראשון אלא ינתן לכהנים לפי שלא עלו עמו לירושלים.

ונראה מדבריו דס"ל דעזרא קנס את הלויים שבזמנו בלבד שלא ינתן להם המעשר אלא לכהנים, אבל בדורות שלאחריו הדר דינא דינתן ללוי.

ואכן **הכ"מ** (שם ה"ח) תמה על דברי הרמב"ם, דבש"ס (יבמות פו: וכתובות כז.) משמע דאף לדורות דבתר שלאחריו קנס עזרא.

וביאר דכוונת הרמב"ם דהא דקנס עזרא שלא לתנו ללויים אלא לכהנים בלבד, לא קנס אלא בזמנו. אבל אחי"כ נשאר הדבר דמי שרוצה ליתן ללויים כדינו יתן ומי שיתן לכהנים יתן.

ובחזו"א (דמאי סי' ב' ס"ק ג') כתב לבאר דעת הרמב"ם דאפשר דס"ל דהקנס היה דרשאין לתת לכהן או ללוי וכמ"ש תוס', וברוב הימים נהגו לתת ללוי ולא לכהן.

ואפשר דהנשארין בארץ בבל לא היו בכלל קנס עזרא והם היו נותנים מעשרותיהן ללויים ואחי"כ נתערבו ונתבלבלו חזר המנהג שהיו נוהגים ללוי ולא לכהן.

ואחר כן כתב לבאר ע"פ דברי הירושלמי, דעזרא קנס ליתן לכהנים, אלא דלא היה הקנס חובה אלא רשות, ונהגו כן כיון דעזרא נתן רשות משום קנס החזיקו כולן על ידו לקונסם, אבל אחר החורבן ראו חכמים שאין ראוי לנהוג כן, אולם לא עשו מושב שלא ליתן

לכהן, ומי"מ חזינו דעת חכמים שאין ראוי לנהוג כן. ולפ"ז "זמננו" שכתב הרמב"ם אין כוונתו דזרו דוקא, אלא בזמנו קנס ועכשיו אינו נוהג כן.

ולביאור הכ"מ נמצא דאף לדעת הרמב"ם שפיר אפשר לתת המעשר ראשון בין לכהן ובין ללוי. ולביאור החזו"א נמצא דאכן מעיקר דינא אי נתן המעשר ראשון לכהן יוצא ידי חובתו אלא דראוי לתנו

ללוי.

שמעתא אליבא דהלכתא

קנס עצמו ע"מ להתרחק מעבירה, האם צריך לשלם

א. אסמכתא קניא או לא קניא. ב. אסמכתא בהקדש, צדקה ודבר מצוה. ג. אסמכתא כשהתנה בדבר הרשות. ד. שכח מנדרו בשעת מעשה. ה. חזר ועשה כמה פעמים. ו. להישאל על הנדר. ז. כשנדר מחצית לצדקה ומחצית להדיוט.

פעמים שעל מנת להתרחק מעבירה יש אנשים שקונסים עצמם שאם יעשה כך וכך יתן כסף לצדקה וכדו', ויש לעיין באופן שלא עמד בדבר ועשה אם צריך לשלם דלמא אין זה אלא אסמכתא דקיי"ל דלא קניא כמבואר בסמוך.

א. אסמכתא קניא או לא קניא

נח' **בב"ב** (קס"ח) האם אסמכתא קניא, דעת ר' יוסי דאסמכתא קניא ודעת רבי יהודה דאסמכתא לא קניא, ואמרו שם שאין הלכה כרבי יוסי. ופרש"ם אסמכתא, המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן, וכשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים. לא קניא ואינו נתפס בתנאו ולא יפסיד בכך, ע"כ. וכן פסקו **הטו"ע** (ח"ו"מ סי' רז) דאסמכתא לא קניא.

[ועי' **בב"ח** (אות יח) שהעלה דאסמכתא אינה קונה מדרבנן אבל מדאורי' קני, כי היכי דערב משתעבד דאורי' בלשון אסמכתא כמבואר בטשו"ע בסימן קכ"ט (סעי' א). והש"ך (סי' יח) כת' שדבריו תמוהין ומה שהביא ראיה מערב דלמא שאני ערב דבהאי הנאה דהימניה כו' כדאיתא **בש"ס** ב"ב (קע"ג), ודבריו בזה הם דברי נביאות, ע"כ. והקצות (סי' א) כתב שדברי הבי"ח דברי חכמה המה, וכבר מצינו כן במדרכי המובא להלן. וכ"כ **הנתיבות** (ביאורים סי' טו). והנה מש"כ שכן מבואר להדיא במדרכי דלהלן הדבר נכון לפי גרסתו. אולם **הבי"ח** (סי' ר) הביא דברי המדרכי ואינו גורס שם אסמכתא "קונה מה"ית". ועי' **בפת"ש** (סי' רז סי' טו) שהביא מח' הנ"ל והביא עוד בשם ספר ארעא דרבנן (אות א סי' עא) שכתב שכדברי הבי"ח מפורש להדיא ברש"י (שבועות מז. ד"ה משחק בקוביא), ע"כ. ועי' עוד **ברד"ב** (ח"יב סי' תתמ).

ב. אסמכתא בהקדש, צדקה ודבר מצוה

וכתב **במדרכי** (בי"ק סי' מד - מז) בשם **מהר"ם** (ד"פ סי' תצג) דאסמכתא מועלת בהקדש דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט כדאיתא בקידושין (כח.), כלומר כמסירה המועלת בהדיוט בכל מקום באיזה צד שתועיל, ומצאתי עוד בשם רבינו נתנאל מקניזין דאסמכתא קניא לגבי הקדש וצדקה שהרי אסמכתא קונה [מן התורה] כדאמר מנין לערב מן התורה דכתיב אנכי אערבנו והיינו אסמכתא, ע"כ. והביאו **הבי"ח** בחו"מ (סי' רז). וכן פסק **בתשובת הרא"ש** (כלל יג סי' ג) ע"פ המהר"ם לענין ראובן שנתערב עבור שמעון, שאם לא יבא לבית דין לזמן, שיתחייב ראובן אלף וזו להקדש, ע"כ. וכן הוא **בתשובת הרמב"ן** (סי' קפ"ה) שהמקדש בלשון אסמכתא קנה הקדש והביא ראיה לדבר.

והרד"ב (ח"יב סי' תתמ) כת' דאסמכתא בהקדש וצדקה קניא מתלת טעמי: א' כיון דמצוה קא עביד גמר ומקנה. ב' אמירה לגבוה כמסירה להדיוט. ג' פסקו רבוותא גבי אסמכתא שאם הגיע הדבר ליד חבירו קני, ואינו חייב להחזיר הכא נמי כיון דאמירה היא כמסירה קנה ההקדש ואינו חייב להחזיר דהקדש וצדקה לא גזרו בו גזל מדבריהם. ועיי"ש שכת' שכן פשט המנהג. ואע"ג דכתב **הרשב"א בתשובה** (ח"א סי' תקסג, הובא בב"י בבדק הבית יו"ד סי' רנח) דיד עניינים כיד הדיוט והמקדש איזה דבר צריך להקנות באחד מדרכי הקנין ואם לא הקנה יכול לחזור בו. מ"מ יחיד הוא בסברא זו שהרי כל אגוני עולם ס"ל דבאמירה לבד קנו העניינים, ע"כ.

אולם דעת **הריב"ש** (סי' רפ"א) שבכה"ג פטור מקנסות של ממון ואף במה שנתחייב לעניינים כיון שהוא אסמכתא אין כאן חיוב, דדין העניינים כדין ההדיוט וכל שההדיוט לא זכה מחמת שהוא אסמכתא גם העניינים לא זכו, עכ"ל. ומבואר דס"ל דאינו מתחייב כלל. וכן מצינו **בהגהות אשר"י** (סנהדרין פ"ג סי' ז) דאסמכתא לא קניא בהקדש וצדקה דלא עדיפא אמירה לגבוה ממסירה להדיוט והדיוט אסמכתא לא קניא. ועי' **בתומים** (סי' כו סי' ה) שלדעתו הכי נמי ס"ל לר"י"ף. והכרעת **התרוה"ד** (ג) כהמהר"ם כי סוגיא דעלמא בתר מהר"ם אוזיל ובפשיטות דרך ומנהג הוא שהגבאים תובעין על מי שמעמיד על עצמו כה"ג קנסות לצדקה, ע"כ.

וכן כתב **הרמ"א** בחו"מ (שם סי' יט) אם נדר איזה דבר באסמכתא לצדקה או להקדש, קונה, כמו שנתבאר ביו"ד סימן רנ"ח סעיף י', ע"כ. וכן פסק **הטו"ע** ביו"ד (סי' רנח סעי' ז) נדר לצדקה באסמכתא, כגון: אם אעשה דבר פלוני אתן כך וכך לצדקה, ועשאו, חייב ליתן, ע"כ. וכעין זה כת' **השו"ע** בחו"מ (סי' כו סעי' ג), וביאר **הט"ז** (יו"ד שם סי' ק) כי בצדקה אסמכתא קניא, ע"כ. **והש"ך** (יו"ד שם סי' קא) כת' דה"ל בשאר נדר חייב לקיים דאין בנדר ושבועה משום אסמכתא כמו שנתבאר בחו"מ סי' ר"ז סי"ט, ע"כ. **[ובשו"ת הב"ח** (סי' רז) כת' דמ"מ אין הבי"ד נזקקין להוציא מידו הקנס בע"כ. ועי' מש"כ בזה **התומים** (סי' כו סי' ה)].

ג. אסמכתא כשהתנה בדבר הרשות

אלא דעי' **ברא"ש בתשובה** (ריש ח"א קסו ע"א) שכת' דיש שלשה חילוקים בדבר: א' אם התנה לדבר הרשות כגון שאמר אם לא אלך למקום פלוני אשב בתענית או אתן כך לצדקה, הויא אסמכתא כיון שההליכה היתה לדבר הרשות. ב' אם התנה לדבר מצוה כלומר לזרז עצמו אם לא אעשה מצוה פלוני אתן כך לצדקה או אשב בתענית, מועיל ולא הוי אסמכתא. ג' אם התנה להציל עצמו מצרה כגון יעקב (בראשית פכ"ח פס' ט) אם יהיה אלקים עמדי או יוצא בזה, מועיל ולא הוי אסמכתא, עכ"ל. אלא דלפי **המהר"ם** הנ"ל דמשום אמירה לגבוה כמסירתו להדיוט אתנין עלה אפילו פעולה של רשות אם מתנה דיתן צדקה חל. וכן מבואר **בתשובות הרמב"ן** (שם) דבכל גוונא חל. ועי' לומר דלדעת הרא"ש בהקדש ליכא אסמכתא (כשהתנה בדבר מצוה) משום דבה"ג אמרינן דגמר ומקני וכטעם הראשון של הרד"ב. (אלא דלפ"ז לכאורה דבריו סותרים קצת למש"כ בתשובה הנ"ל שהביא טעמו של המהר"ם).

והנה **מהשו"ע** הנ"ל משמע להדיא דאף בגוונא שהתנה בדבר הרשות ליכא אסמכתא. וכ"כ **הש"ך בנקה"כ** (שם) אליבא דהשו"ע. **והג' מהרש"א** (יו"ד שם על סעי' ז) הביא דברי הרא"ש, ומשמע דמצד דבריו לקולא.

אלא דעי"ש **בנקה"כ** שהקשה דלכאורי' **השו"ע** סותר דברי עצמו, שהרי באו"ח סי' תקס"ב פסק בשם יש מי שאומר כהרא"ש, דמי שנדר ואמר: אם לא אלך למקום פלוני אשב בתענית, מאחר שמה שהתנה הוא דבר הרשות, הוי אסמכתא, אבל אם אמר: אם לא אעשה מצוה פלונית אשב בתענית, וכן אם אמר: אם יצילני ה' מצרה או אם יצליח דרכי, לא הוי אסמכתא, ע"כ. **והמ"א** (שם סי' טו) הקשה נמי כן, וכת' שלמעשה יש להחמיר דלא כהרא"ש דבה"ג לא חשיב אסמכתא. וש"מ **בבית הלל** (יו"ד שם) שכת' ע"פ סתירה זו שאינו ברור הכרעת השו"ע בזה. ועי' **בבגדי ישע ונהר שלום** (שם). **ובהגהות**

ח"ת (או"ח שם) יצא לחלק בין תענית לשאר מקומות. ועי' **בתשובת ח"ת** (סי' רמב).

ולמעשה הכרעת המ"ב (שם כהמ"א. [ובשו"ת הב"ח" (סי' לו) כתי' לחדש בענין שמעון שקנה שורים מראובן והתנה עמו בשעת גמר המקח שלא יהא לשמעון שותפות עם לוי בקנס חמשים אדומים לצדקה, די"ל דבכה"ג אינו חייב לתת דעד כאן לא אמר מהר"מ דמהני נדר לצדקה אפי' באסמכתא מטעם דרובן של נדרים ע"י אסמכתא כגון אם יהיה אלקים עמדי כו' וע"כ נראה כאלו מהתלבלו ובאלקיו ולפיכך כל נדר לצדקה כאסמכתא חייב לקיים ג"כ מטעם זה. אבל נ"ד דעיקר הכוונה בנדר לא היתה אלא להבטיח את ראובן א"כ בהא כו"ע מודים דלא מהני אסמכתא כיון דגזים בני אדומים קנס לצדקה ודאי לא היתה כוונתו אלא להבטחה בעלמא שיסמוך ראובן על דבר, ע"כ. וע"י בתומים (שם די"ה ולכן התיירו).]

ד. שבה מנדרו בשעת מעשה

ולפי"ז הקונס עצמו שאם יכשל ח"ו בדבר פלוני וכדו' יתן כסף לצדקה, אם עבר חייב לתת צדקה. וכמו כן אם אמר שאם יעשה דבר פלוני שהוא דבר הרשות יתן כסף לצדקה חייב לתת. וע"י באג"מ (יו"ד סי' קט"א) שא"צ בנדרים, שבועות, צדקה והקדש, הלכות תנאי ואף בלא כפל ואף במעשה קודם לתנאי צריך שיתקיים התנאי וע"כ אינו חייב לתת כל עוד שלא התקיים התנאי, ע"כ.

ומי"מ ע"י ברע"א (יו"ד שם על סעי' ז) שהביא משו"ת הר"ן (ססי"א) דכל זה כשזכר נדרו באותו רגע שעשה המעשה, אבל אם שחכ לנדרו פטור מליתן לצדקה, וכהא דמצינו בשו"ע ביו"ד סי' רל"ט (סעי' טו), ע"כ, [עיי"ש בשו"ע שמבואר שנדרי שגגות מותרים, אם נשבע שלא אוכל ככר זו או אוכל זו, ושחכ ואכלה, לא חלה עליו השבועה].

ה. חזר ועשה כמה פעמים

ויעויין בתשובת מוצל מאש (סי' יז) שיצא להסתפק במי שנשבע על דבר שלא יעשה ואם אעשה אתן דינר לצדקה, אם רצונו לומר שכל זמן שיעשה יתן דינר ואפי' מאה פעמים או דלמא בפעם ראשונה קאמר. וכת' דלפי מהריב"ל (ח"ב סי' פח) דסי"ל דבכה"ג אין הקנס תיקון לשבועה ואף כשיתן הקנס עבר על שבועתו, ודאי יש מקום להסתפק בזה, אבל להרא"ח (ח"א סי' ס) דסי"ל שאם משלם הקנס תיקון השבועה, ודאי חייב בכל פעם שיעבור, ע"כ. וכת' בג' מהרש"א (יו"ד שם על סעי' ז) שמוזה שנסתפק בנשבע שלא לעשות ואם יעשה יתן לצדקה, משמע דפשיטא ליה דאם נשבע שאם יעשה יתן לצדקה וחזר ועשה אינו חייב ליתן רק פ"ה לצדקה, ע"כ.

ו. להישאל על הנדר

ויש לדון אם מותר להשאל על נדרים אלו דמצינו לטור (יו"ד סי' רח) שאפשר לישאל על נדרי צדקה. וכן פסק השו"ע (שם סי' ה) ומי"מ כתב שם (סי' רג סעי' א) דאין נשאלין עליהן אלא מדוחק, וכת' הרדב"ז (סי' קל"ה) הובא בחי' רעק"א (שם) ובפת"ש (סי' רח סעי' ז) שמנדין החכם המתיר ללא סיבה מספקת. ויעויין בערוה"ש (אות כ"ד) שכת' שמי"מ אם החכם רואה שכבדה עליו לשאת משא זו וזה הנודר נדר בחפזו בלי נתינת הדעת וודאי מצוה להתיר לו והכל לפי העניין, ע"כ. ולפי"ז אפשר שבנ"ד אין להתיר אלא מדוחק.

אלא דע"י בשו"ת מהרלב"ח (סי' ד) שכת' לענין הנודר קנס לצדקה באסמכתא, דכיון שאין כונתו להקדיש אלא כדי לעשות סייג לדבריו, אם הקנס ומה שנדר לתת להקדש הוא הרבה א"צ פתח אחר כ"א הפתח שימצא לנדרו הראשון כיון ששני הנדרים תלויים זה בזה, ועוד כיון דלדעת קצת מהפוסקים אפילו שאלה להקדש כזה א"צ דהוי כדן אסמכתא (דלא קניא), יכול להקל להשאל על הנדר. ומי"מ אם הקנס ששם על עצמו הוא דבר מועט שאין ראוי להקל בפני ההמון ישלים מה שגזר לתת להקדש, גם כשהקדש הוא הרבה ראוי לעשות שאלה באופן שלא ילמדו ההיתר למקום אחר אלא בדבר כזה להיות כדמות קנס ולא הקדש מדעתו הגמור, ע"כ. והביאו בהגהות הרע"א (יו"ד שם על סעי' ז) בקיצור דיכול לישאל על נדרו אפי' שלא מדוחק, ע"כ. ומשמע מדבריו דבכל גוונא אפשר להקל. וכן האבנ"ז (יו"ד סי' רצ"א אות ה) כתי' דאפילו שלא בדוחק אפשר לשאול בנדר אסמכתא אף שהם לעניים (וכתי' שם שאף הרדב"ז המחמיר שלא להתיר נדרי צדקה משום שמפסיד לעניים יודה באסמכתא, דהרי לדעת תשו' הרמב"ן סי' רנ"ה נדר כזה יתיר בהרטה דהשתא). וצ"ע על השבט הלוי (ח"ב סי' קכ"ג) שמשמע דסי"ל להחמיר אם לא בשעת הדחק או צירוף עוד צדדים, ולא הביא דברי הפוסקים הנ"ל. ושוי"מ שכן פסק בספר צדקה ומשפט (פ"ה אות ק) דמהני שאלה בכה"ג. [ועיי"ש (הגה"ט) שהביא מהתשורת ש"י (ח"א סי' רפ"א) שכת' לענין ראובן שאמר לשמעון אם תאמר בהן צדק שכדבריך כן הוא, אתן סך לצדקה, והשליש המעות, ובטרם אמר שמעון הן צדק חזר בו ראובן מהבטחתו, והעלה שחזרתו חזרה וא"צ ליתן, כיון שחזר בו קודם שחל הנדר, וגם יש פלוגתא אם נדר באסמכתא הוא נדר].

ז. כשנדר מחצית לצדקה ומחצית להריוט

כתב הריב"ש (סי' רפ"א) באחד שאמר אם ישחוק יתן למלך כך וכך ולהקדש כך וכך הואיל והוי אסמכתא לגבי הדיוט גם הקדש לא קנה, ע"כ [ועיי"ש שבלא"ה דעתו דאסמכתא לא קניא בהקדש כמבואר לעיל בשמו, אלא שכת' עוד טעם לפטור בנדון דשם]. והביאו דהרכי משה (יו"ד סי' רנ"א אות ה) בשם תשובת הרשב"א. וכן הוא בט"ז (שם סי' ק"ה) וכת' דנראה שזה דומה לקני את וחמור דלא קנה כדאיתא פרק מי שמת ובחשן משפט סימן ר"י, ע"כ.

ואולם המשנה למלך (מכירה פ"א סוה"ב) כתב בשם מהר"ם פדוואה (סי' ב) דמי שקנס את עצמו לא יעשה דבר פלוני יתן מנה מחציתו לצדקה ומחציתו לשכנגדו, דההקדש קנה משום דאין אסמכתא בהקדש ושכנגדו לא קנה משום אסמכתא, ולדידי אף שכנגדו קנה וראיה ממה שכתב הרמב"ן (סי' מו - מיוחסת סי' יח) הובא בשו"ע (סי' ריב סעי' ז), וכן מפורש בתשובת הרשב"א (ח"ב סי' ס) שהביא הב"י (סי' ר"ו מחודש מה) דהיכא דנתן ערבון בעד מחצית אין כאן דין אסמכתא, עכ"ל. וע"י בזה בשו"ת הרמ"א (סי' מח די"ה השאלה השלישית).

וע"י בשער משפט (סי' ר"ז סעי' א) שהקשה על דברי הטי"ז שכת' שהכל בטל כי הוי כקני את וחמור דלא קנה, והא קיי"ל דבקיני את וחמור קנה מחצה כמו שכתב בתשו' מהר"ם פדוואה שם (וכן פסק השו"ע (סי' ר"ז סעי' ב)). וכתב לתרץ בשם אחיו, דע"כ כוונת הרשב"א (הריב"ש) דבטל לגמרי כדאמרינן בנדרים (סו). נדר שהותר מקצתו הותר כולו, וכתב הר"ן (ד"ה שכל) דאיתא בירושלמי (שם פ"א ה"א) דילפינן מקרא דכל היוצא מפיו יעשה דמשמע דוקא שכל דיבורו קיים. וא"כ י"ל דדוקא היכא שקנס את עצמו להדיוט ולהקדש אמרינן דכיון דנתבטל דיבורו להדיוט משום אסמכתא גם ההקדש לא קנה כיון דאף בהקדש יש אסמכתא אלא דנתחייב מכח הנדר וכיון שלא נתקיים כל דיבורו בטל הנדר, אבל כל היכא שנתחייב כולו להדיוט אמרינן שפיר כל היכא דלא הוי אסמכתא במקצת אמרינן דלא הוי אסמכתא בכלו, וצ"ע לדניא, ע"כ. וע"י בג' מהרש"א (יו"ד שם על הטי"ז סעי' ב) שכתב שדין זה תלוי במח' הרי"ף (בי"מ ס"א - ברי"ף) והרא"ש (בי"מ פ"ט סעי' ז), עיי"ש. ולצאת מהספק יתן הסכום לצדקה או ישאל על נדרו.

העולה לדניא, א' האומר אם אעשה דבר פלוני אתן סך לצדקה, אם עשה המעשה וכשעשהו זכר את נדרו, צריך לקיים דבריו (שאע"פ שאסמכתא לא קניא מ"מ בהקדש וצדקה קניא). ב' אם עשה וחזר ועשה צריך לתת רק פעם אחת (באופן שאמר שאם אעשה כך ובכך אתן לצדקה, אבל אם אמר לא אעשה ואם אעשה אתן לצדקה יש להחמיר לתת על כל פעם שעבר ועשה). ג' אם קשה לו לעמוד בדבר יכול לעשות שאלה על נדרו. ד' אם אמר אם אעשה דבר פלוני אתן סך לצדקה ולהדיוט, י"א שאין הנדר חל כלל וי"א שחל כלפי ההקדש. ולצאת מהספק יתן הסכום לצדקה או ישאל על נדרו.

אולם בב"י (יו"ד סי' של"א) ביאר דברי הרמב"ם כפשוטם דמעשר שני בזמן הזה ניתן דוקא ללוים. ודייק כן עוד ממי"ש הרמב"ם בסוף ה' מעשר שני (פ"א ה"ל י"ג) - ובזמן שהיו נותנים מעשר ראשון לכהנים לא היו מתוודים. דמשמע דעכשיו אינו ניתן אלא ללוים.

וביאר דעתו דפסק כר"ע דאמר מעשר ראשון ללוי, וסבר דאף לר"ע קנסיניהו שלא יתנו אלא לכהנים. אלא וסי"ל דלא קנס עזרא אלא את הלויים שבזמנו [ולפי"ז כי אמר אין בתר דקנסיניהו עזרא, הדר ביה ממאי דאוקמיה כר"א בן עזריה, דהשתא כר"ע נמי אתיא. וכי קאמר מעשר ראשון חזקה לכהונה בימי עזרא קאמר].

ולפי"ז נמצא דלדעת הרמב"ם יש ליתן מעשר שני ללוי דוקא. ודלא כמי"ש לבאר בכ"מ.

ולדינא כתב המחבר (יו"ד סי' של"א סיי"ט) - ואח"כ מפרש מן השאר אחד מעשרה והוא נקרא מעשר ראשון ונותנו ללוי. והרמ"א בהגהותיו כתב - וי"א אף לכהן.

והנה אע"ג דיש מקום לפרש דברי המחבר דלוי לאו דוקא, וכמי"ש הוא גופא בכ"מ לפרש דברי הרמב"ם. מ"מ למעשה ודאי דיש לפרש דבריו כמי"ש בב"י דהיינו ללוי דוקא. [ויעויין בטי"ז שכתב (סי' י"ג) לבאר דברי המחבר - ואע"ג דקנס עזרא את הלויים לפי בשביל שלא עלו עמו היינו לבני דורו דוקא, כ"כ ב"י לדעת הרמב"ם]. ולפי"ז הנוהגים כהמחבר פשיטא דצריכים ליתן המעשר ללוי ולא לכהן.

אלא דנראה דאף הנוהגים כהרמ"א עדיף טפי דיתנו המעשר ללוי, דהא אי נותנים המעשר ללוי שפיר עבדי אף לדעת הרמ"א, וכיון דמצי לאפוקי נפשם מפלוגתא עדיף טפי. ובפרט דהרמ"א לא הכריע כדברי הרמ"א.

ויעויין בב"ח (יו"ד סי' של"א אות י"ג) שכתב - ולהלכה לאפוקי נפשין מפלוגתא דרבוותא לא יתנו אלא ללוים ולא לכהן, ודלא כהרב בהגהות שולחן ערוך (סי"ט) שכתב ד"ה דיתנו אף לכהן.

[ויעויין בחזו"א בשביעית (סי' ה' סעי' י"ג) דכתב דכיון שאין לנו ב"מ דמדקדקין שלא יעלה כהן לני"כ ולתורה ע"פ עצמו ראוי שלא ליתן תרומה לאותן שעולין ע"פ עצמן. וכמדומה שכן נוהגין שכל אחד שורף תרומתו וחלתו בא"י. ומטעם זה אפשר שאין חייבין ליתן מעשר ראשון ללוי כיון שעולין לתורה על פי עצמן. וי"ל דכיון דאם יתנו לו מעשר ע"פ עצמו יתרבו העולין ראוי שלא לתנו. ואע"פ שנותנין פדיון הבן לכהן אפשר דהוא משום דאין ריוח בזה שנוהגין כהן מחזיר וכל אחד יהיב לכהן שבטוח שיחזיר. עכ"ד. ומי"מ בדמאי (סי' ב' סעי' ג) כתב דנהגו ליתן המע"ר ללוי וזה מנהגנו].

פניני מופר 50 עניני שבת קדש סעודה שלישית (יא)

ההתעלות במשך השבת ועד לרעוא דרעיון - יעבר עליך השבת, יום כולו של קדושה, מן השמים קדשו אותך, וגם אתה קדשת את עצמך ביום הזה, לא עסקת במסחרך, לא טיילת בשווקים וברחובות... ובכל שעה ושעה הרגשת בעצמך שאתה עולה ממצב אל מצב, ומן מדרגה קדושה אל מדרגה יותר קדושה, עד שקרבת אל שלש סעודות, מרום קיצו של השבת, האי שעתא דבי רעוא.

סעודה היא מגי' סעודות, אבל מרגיש אתה שכבר אין המקום והמצב עתה לשבוע בבשר ודגים, רק לחפש את הא-ל-מסתתר בשפירי חביון ולשבוע מזיו... וכיון שזה מעת לעת שלם שאתה מתרחק מן העולם הזה ומתקרבת אתה פסיעה אחר פסיעה אל בחינת האי שעתא דבי רעוא, רצון העליון, במוחך ובלבך אף בחושי גופך... משתוקקת נפשך להכנס לפני ולפנים ולבוא אל המקום אשר שם האלקים, אחזתיו ולא ארפנו". (האדמו"ר מפאסצ'נה זצ"ל, הכשרת האברכים פ"ד) **נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"**